

WETTERHOFF-KORTTELI
HÄMEENLINNA

Rakennushistoriallinen selvitys
liite: Rakennusten dokumentointi ja arvotus
14.02.2012 BST-Arkkitehdit Oy

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Värjäämö

Rakennus on rakennettu vuonna 1927 Fredrika Wetterhoffin työkoulun värjäämöksi. Se rakennettiin tontilla olleen varastorakennuksen kylkeen ja osittain sen päälle. Varasto on purettu myöhemmin. Värjäämön lounaispäätyyn kiinni rakennettiin koulun opetusrakennus vuonna 1967. Värjäämö on toiminut näihin päiviin asti värjäyspajana ja töiden kuivaamistilana.

Vuonna 2002 purettiin värjäämöhuoneen lattia ja rakennettiin nykyinen syvennetty lattia viemäreineen. Samalla rakennettiin uudet höyry- ja vesijohdot.

Vuonna 2009 asennettiin yläkerran keittiötilaan iv-kone ja sille putkivedot. Yläkerrassa on myös varasto ja työtilaa.

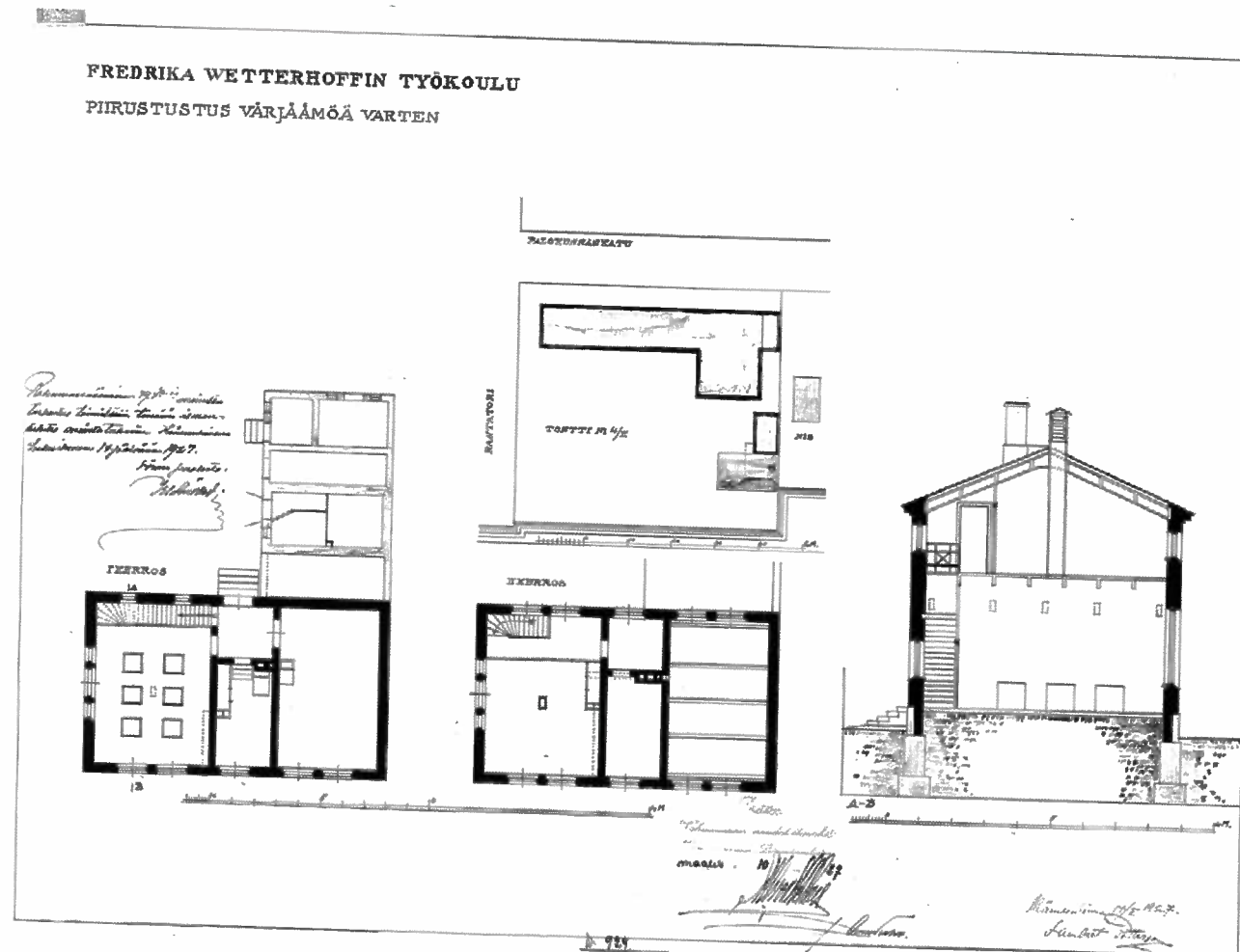

Värjäämö alkuperäisasussaan, Wetterhoffin talo näyttää punatiiliseltä

Rakennus nykytilanteessa. Vasemmalla Maijala- opetusrakennus.

WETTERHOFF-KORTTELI
HÄMEENLINNA

Värjäämön alkuperäispiirustus v. 1927

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Rakennus ulkopuolelta

Ulkoseinät ovat lautamuotilla valettua betonia, joka on maalattu. Seinät ovat melko hyvässä kunnossa. Maijalan rakentamisen yhteydessä värjäämön lounaispäädyssä olleet ikkunat poistettiin ja muurattiin umpeen. Kaakkoisjulkisivuun on tehty myös muutos. 1. kerroksen keskimäinen ikkuna on poistettu ja muurattu sisäpuolelta umpeen. Ulkopuolella on maalattu levyrakenne. Aukon viereen alemmaksi on rakennettu uusi ovi tekniseen tilaan. Koillispuolella ei ole ikkunoita eikä ovia. Se onkin ainoa julkisivu, jossa ei ole rakentamisen jälkeisiä muutoksia.

Rakennuksen vesikate on maalattua konesaumapeltiä. Alkuperäistä peltiverhottua tiilisavupiippua on korotettu n. 2 metriä muuraamalla. Uudella osalla ei ole peltiverhousta.

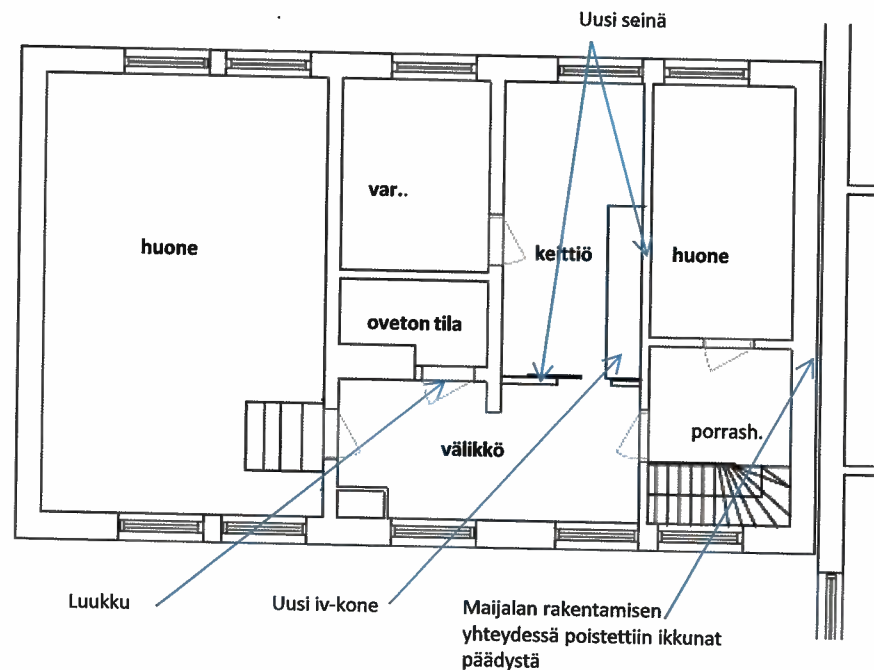
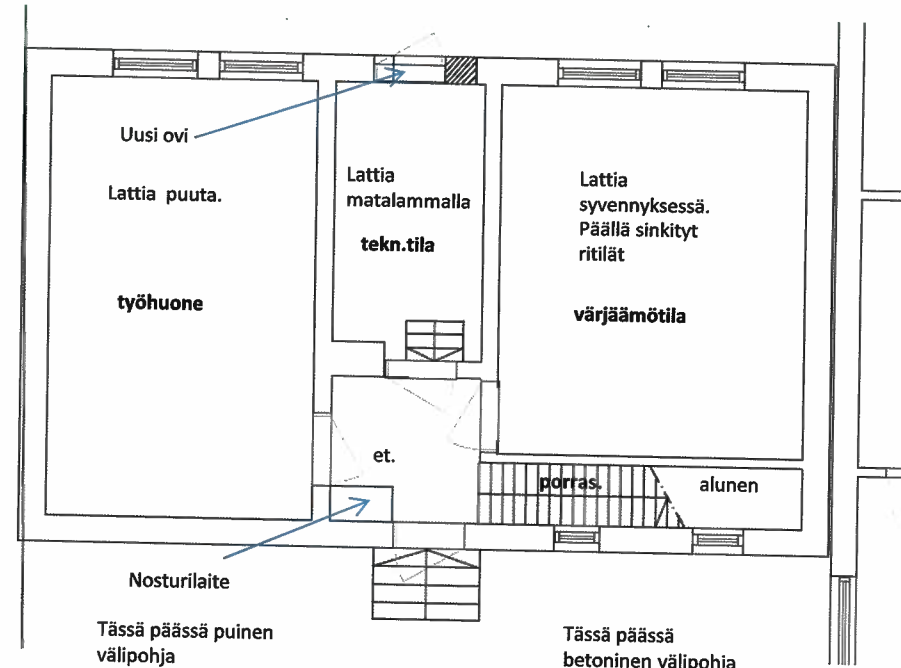
WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Huonetilat

Värjäämön huonetilajärjestys on säilynyt ennallaan 1. kerroksessa. Teknisestä tilasta on poistettu piippu, jotta lämmityslaitteet ja paisuntasäiliöt on saatu sovitettua tilaan. Muutos on tehty todennäköisesti Maijalan rakentamisen yhteydessä v. 1962.

Eteistilaan on rakennettu 2.kerrokseen ulottuva nosturilaitte tavaraille. Sekin ilmeisesti v. 1962. Runko on maalattua teräsprofiilia ja verhous maalattua teräsverkkoa.

Toiseen kerrokseen on tehty joitakin huonetilamuutoksia. Toinen suurista huoneista on jaettu ja tehty erillinen keittiö. Samoin piipun viereen on muurattu pieni suljettu tila, johon aukeaa vain pieni puinen luukku.

Nykyinen huonejärjestys

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Rakennus sisältä

Rakennuksen ulkoseinät sekä vesikatto ovat sisäpuolelta pääosin maalattua tasoittamatonta betonivalua lautamuotilla. Rakennuksen välipohja on toisessa päädyssä puurakenteinen ja toisessa, värjäämöhuoneen päädyssä, betonirakenteinen.

Alapuolelta näkyvissä on joko betonipalkein tuettu maalattu betonivalupinta tai lautaverhotuin hirsipalkein tuettu maalattu puuvälipohja.

!- kerroksen lattiat ovat samoin erilaiset kummassakin päädyssä. Toisessa päädyssä lattiat ovat puuta ja toisessa betonia. Värjäyshuoneessa varsinainen betonilattia on syvennyksessä. Sen päällä on sinkityt teräsritilät. Ritilöissä on paikat rst-keittoastioille.

1. kerroksen tiloja

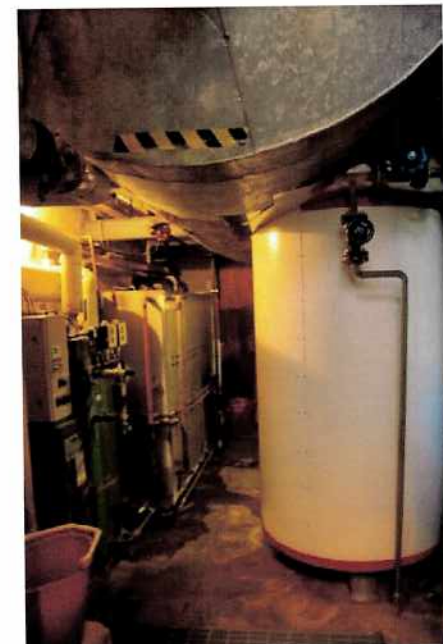
Koillis päätyhuone

Eteisen nosturilaite

Värjäämöhuone

Tekninen tila

WETTERHOFF-KORTTELI
HÄMEENLINNA

Koillispäädyn huone

Saman huoneen tasoero

Maijalan päädyssä oleva huone

Keittiötila on rakennettu 2. kerrokseen

2. kerroksen tiloja

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Ovet ja Ikkunat

Rakennuksen sisäänkäyntiovi on alkuperäinen puulasiovi, jonka päällä on ikkuna. Ovi on melko hyvässä kunnossa. Kahdella julkisivulla säilyneet ikkunat ovat alkuperäisiä sisään-ulosaukeavia puuikkunoita. Ikkunat ovat pääosin melko hyvässä kunnossa ja helat ovat alkuperäiset. Vain keittuhuoneen ikkunoissa 1. kerroksessa on selviä kosteusvaurioita.

Sisäovet ovat pääosin säilyneet alkuperäisinä puisina maalattuina peiliovinä. Osassa ovia on haristumista. Teknisen tilan ovi on vaihdettu teräspalo-oveksi.

Portaat

Porrashuoneen maalattu jyrkkä betoniporras on säilynyt alkuperäisenä. Toisessa kerroksessa on tasoero, johon on rakennettu puiset askelmat.

Teknisen tilan palo-ovi

Ovi värjäamöhuoneeseen ja porras ylös

Puupeiliovi 2. kerroksessa

Luukku ovettomaan tilaan 2. kerroksessa

WETTERHOFF-KORTTELI
HÄMEENLINNA

Jyrkkä porras ja yläaula

Ikkuna 2. kerroksen välitilassa

Betonivälipohja

Puuvälipohja

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Tekniset varusteet ja laitteet

Osa lämmityspatterista on vanhoja rutiläpattereita ja osa uudempia levypattereita. Osaan tiloista on asennettu ilmastointi. Uusi lämmön talteenotolla varustettu iv-kone on asennettu 2.kerroksen keittiötilaan jonka putkisto on jätetty näkyviin 2. kerroksen huoneiden kattoon.

Pääosa sähkövedoista on tehty myös pinta-asennuksena. Rasiat ja katkaisimet, sekä johdot, ovat eri aikakausilta.

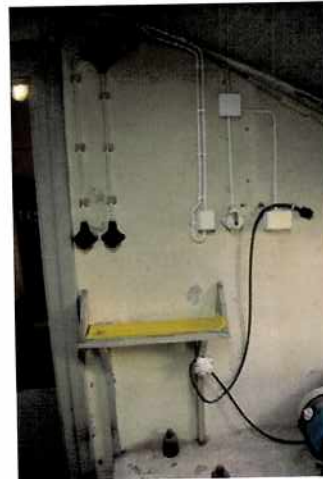
Värjäämöhuoneessa on runsaasti kojeita ja asennuksia eri aikakausilta. Eteistilan kulmaan on asennettu tavarankuljetukseen nosturilaite, joka johtaa 2. kerrokseen.

Levypatteri 2. kerroksen ikkunaseinällä

Ritiläpatteri 2. kerroksen ikkunaseinällä

Rasiat ja sähköjohdot eri aikakausilta ovat pintavetoina

Eri patterityylit on liitetty yhteen

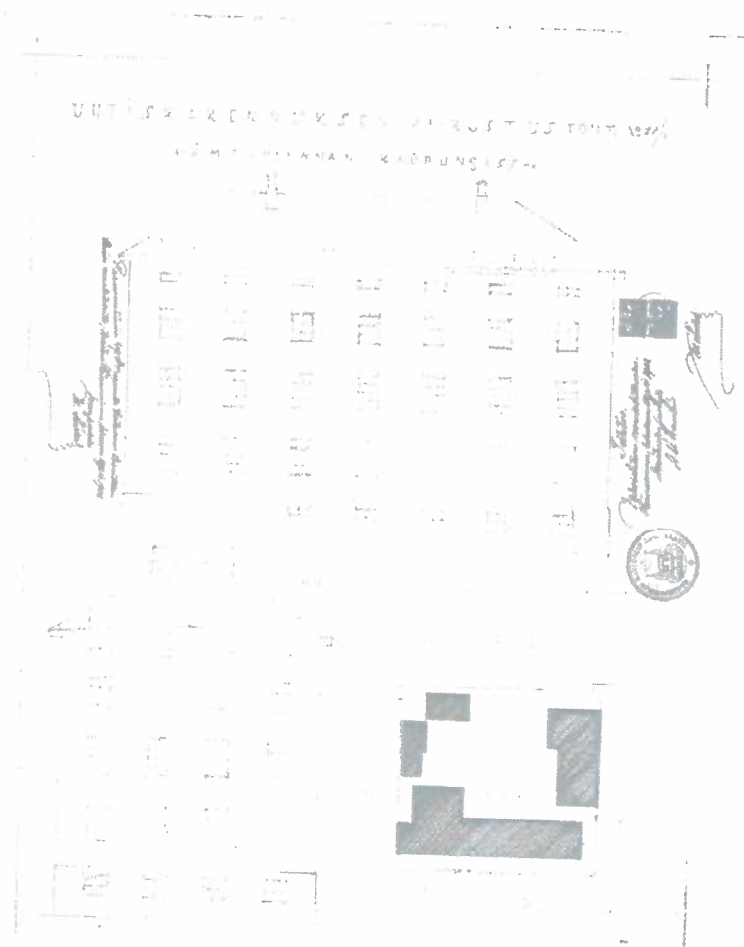
Iv-putket ovat näkyvissä

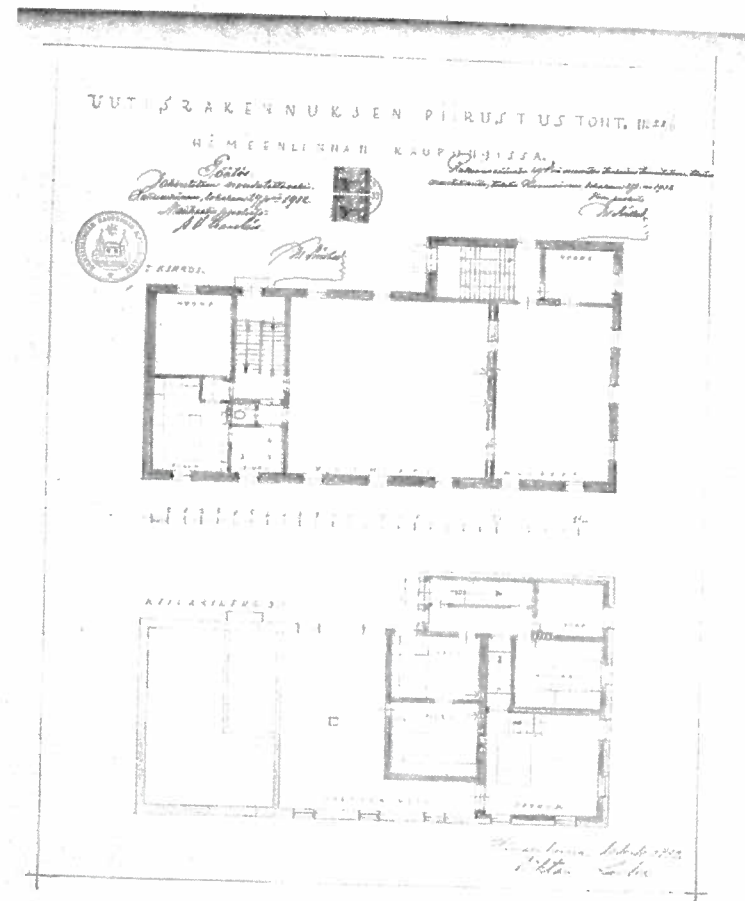
Uusi iv-kone keittiössä

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Arjanlinna, Majjala, Torni ja Wetterhoffin-talo

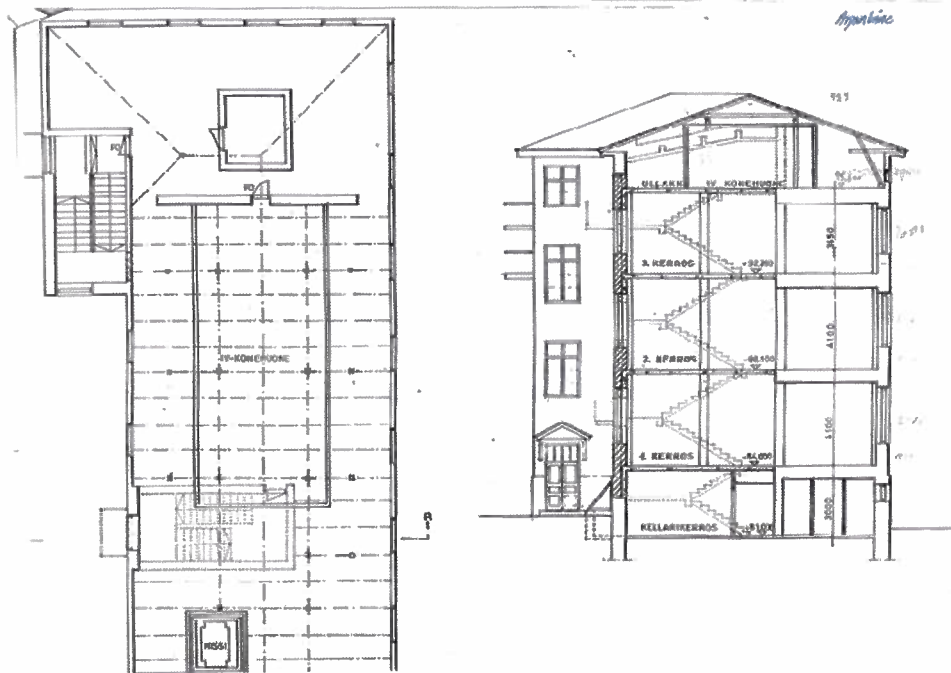

Arjanlinnan alkuperäisjulkisivut

Arjanlinnan kellari ja 1. kerros

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Arjanlinnan muutos 1992-95, jolloin lisättiin iv-konehuone
Portaan poistoa ei tehty

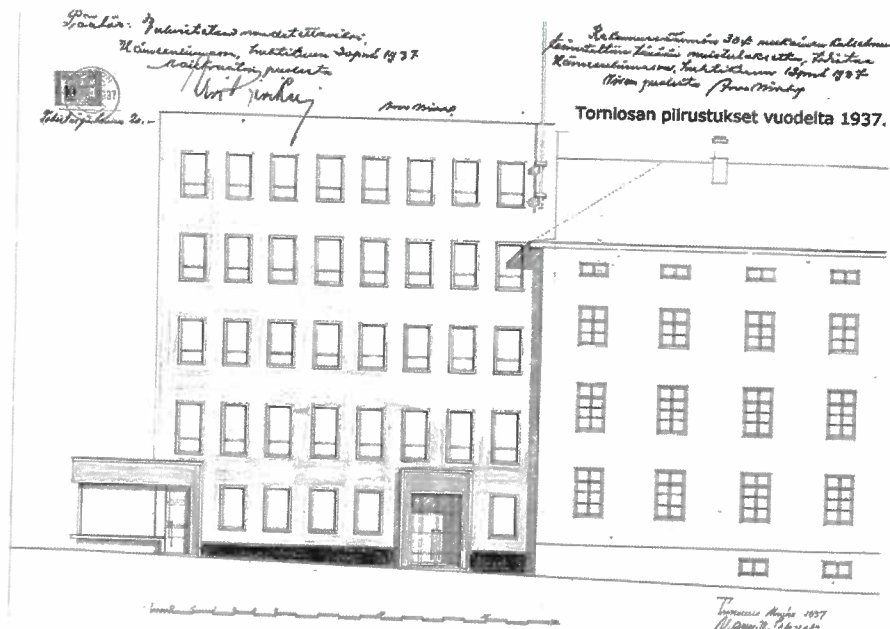

Arjanlinna nykytilassa

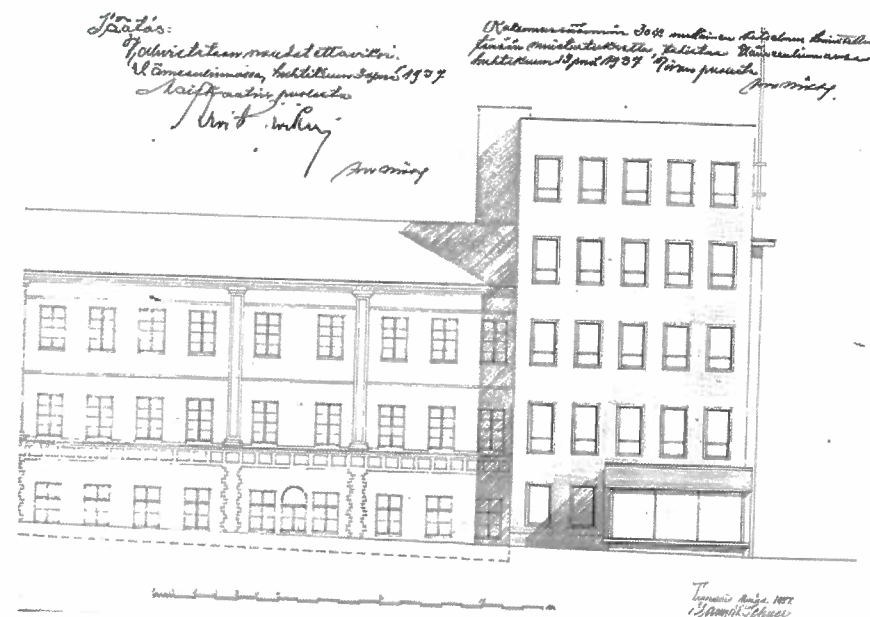
Arjanlinna

Vuonna 1933 valmistunut Arjanlinna on säilynyt julkisivuiltaan lähes alkuperäisessä asussaan. Rakennus edustaa pelkistettyä klassismia. Wetteri-talon rakennustöiden yhteydessä v. 1993-95 on rakennukseen on tehty mittava peruskorjaus. Ikkunat on vaihdettu ja sisäpihan porrashuoneen parvekkeet on lyhennetty. Rakennukseen on lisätty ilmastointi. Rakennuksen ullakolle on tehty iv-konehuone, joka jää vesikaton alle. Rappaus on uusittu ja hyvässä kunnossa. Samoin maalattu konesaumakate vaikuttaa hyväkuntoiselta. Niukat yksityiskohdat on säilytetty: Rappaus liittyy suoraan ikkunakarmiin ja räystäään alapuolinen ornamenttikoristelu on tallella. Sisäosiltaan rakennus on säilyttänyt huonejaon pääosin. Porrashuoneet ja niiden porrastaso-ovet ovat säilyneet melko hyväkuntoisina. Suuriin opetustiloihin on tehty vain joitakin lisävarastoja. Rakennuksen kellarissa on sosiaalitiloja, joihin on tehty erillisiä wc-, suihku- ja pukuhuoneita sekä pienisauna. Kellarissa sijaitsee lisäksi rakennuksen tekninen tila vanhalla paikallaan. Koko kellari on rakennettu ja käytössä.

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Tornin julkisivuvuodet v. 1937

Torni

Torni- niminen rakennus on rakennettu vuonna 1937 suomalaisen funkkistyyliin. Wetteri-talon rakennustöiden yhteydessä v. 1993-95 on rakennukseen on tehty mittava peruskorjaus. Rappaus on uusittu ja se on hyvässä kunnossa. Ikkunat on vaihdettu luultavasti samoihin aikoihin. Rakennuskokonaisuuteen lisättiin myös paloilmotit. Hissi on vaihdettu korjauksen yhteydessä. Vuonna 2001 muutettiin 4. ja 5. kerros toimistoiksi. Tiloihin asennettiin ilmastointi. Pääporrashuone on hyvässä kunnossa. Kaiteet ja lattiat ovat hyvässä kunnossa. Sisäänkäyntitason lasiseinät ja ovet ovat säilyneet ennallaan.

Torni nykykunnossa

Tornin ja Arjanlinnan julkisivurappaukset ovat hyvässä kunnossa. Ikkunaliittymät on tehty ilman ylimääräisiä pellityksiä.

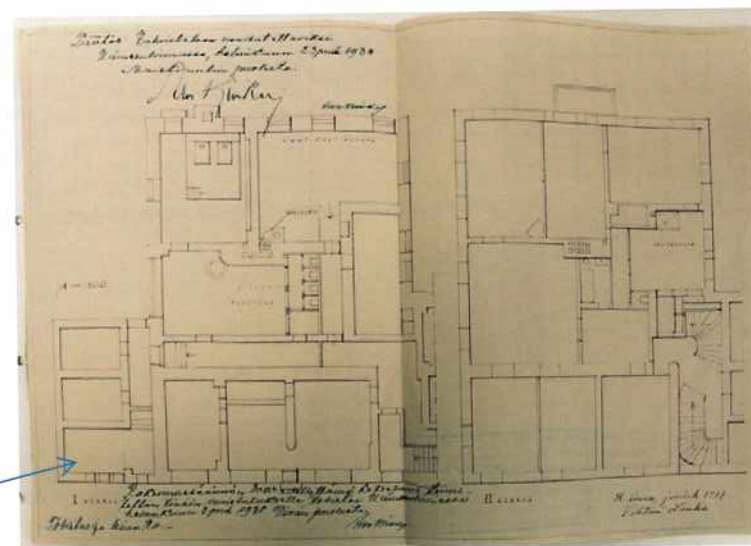
WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Wetterhoffin- talo (ent. Fredrika-talo)

Wetterhoffin- talo on saanut nykyisen muotonsa vuonna 1929, jolloin rakennuksen korotus toteutui. Rakennuksen ikkunat on muutettu ilmeisesti vuonna 1985 ruskeaksi petsattuihin MSE-ikkunoihin. Vuonna 2001 jouduttiin uusimaan koko rakennuksen lämpöjohdot. Vuonna 2009 jouduttiin purkamaan rakennuksen maantasokerroksen lattiat ja seinät koillispäädystä ja kuivaamaan rakenteet. Viereisen kadun puutteelliset viemäröinnit olivat aiheuttaneet kosteusvaurion lattiarakenteisiin. Uudet lattiat ja seinät rakennettiin 2011. Samalla asennettiin lattialämmitys ja ilmastointi 1. kerrokseen. Rakennuksen päädyssä ollut siipiosa purettiin samassa remontissa. Rakennuksen ulkopinnassa on ollut jossain vaiheessa keltainen ohutrappaus. Sisäpihan ikkunasmyykeissä rappaus on säilytetty. Rappaus poistettiin pihan puolelta arviolta 1970- luvulla. Kadunpuolelle näkyvät osat on maalattu vaaleanpunaiseksi. Vanhoissa valokuvissa rakennus näyttää punatiiliseltä, jossa tiilikoristeluja julkisivuosia on korostettu vaaleammalla rappauksella.

Wetterhoffintalo nykykunnossa, aita lisättiin 2011 remontin yhteydessä

Matala siipirakennus poistettiin 2010 remontin yhteydessä.

Tulisijan muutos piirustus v. 1937

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Korttelin kellaritilat

Värjäämön
perustukset ovat
osittain näkyvissä

VÄRJÄÄMÖ

Ikkuna muurattu
umpeen

Ikkuna muutettu
teräsluukuksi

Arjanlinnan kellarin tilat ovat
pääosin sos. tiloina ja varastoina.
Lisäksi siellä sijaitsee sähkö- ja
lämmönjakotiloja

Uusi ovi kellariin

FREDRIKA-TALO

TORNI

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Korttelin 1. kerros

Porrashuone

Hiekkapuhallettu tiiliseinä pihan puolella

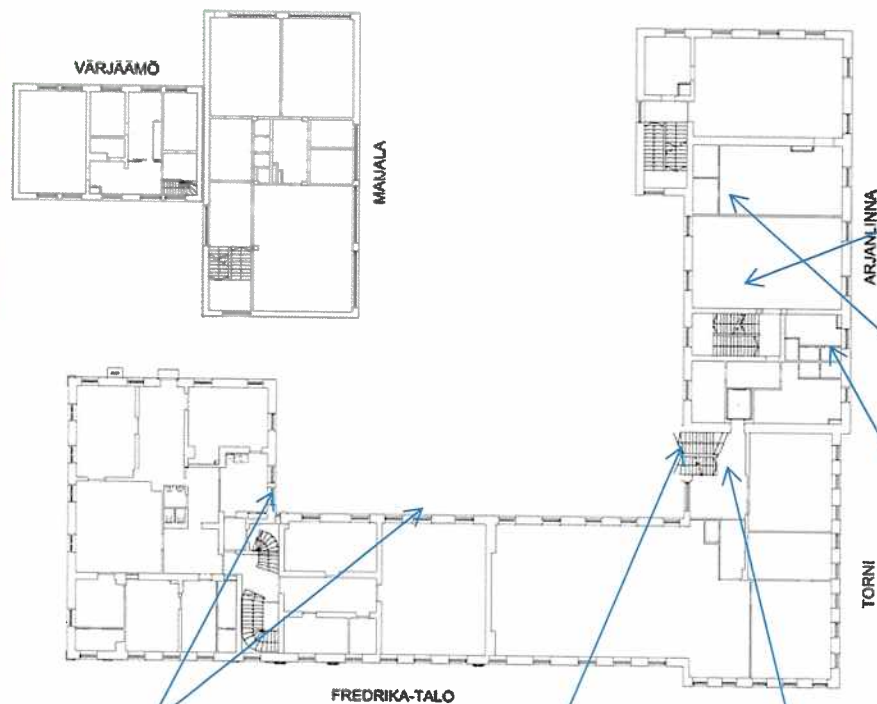

Ikkunat n. v.1985

Ikkunat n. v. 1995

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Korttelin 2. kerros

Luokkatiloissa on runsaasti sähkö- ja jäähdytysputkivetoja

Wetterhoffin talossa on ollut jossain vaiheessa vaaleankeltaiseksi maalattu slammaus

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Maijala

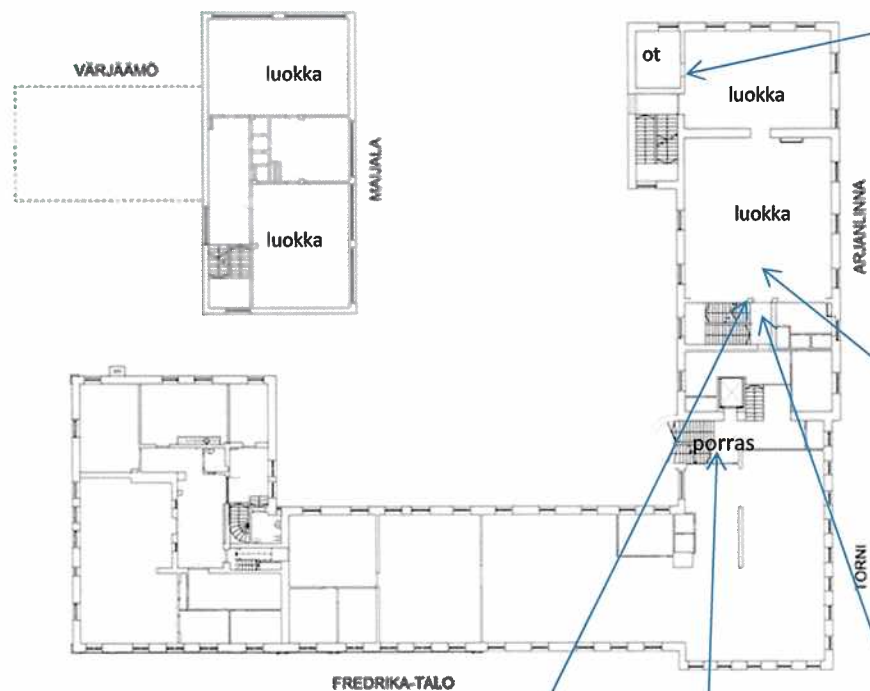

Arjanlinna sisäpihalta

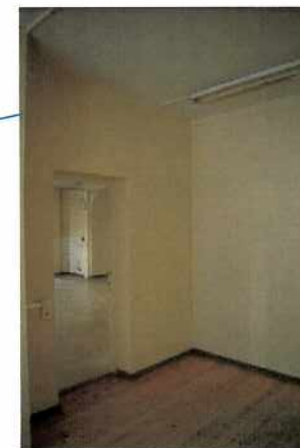

Wetterhoffin talo
(ent. Fredrika-talo), julkisivu on slammattu
vaaleanpunaiseksi kadulle näkyviltä osin.

Korttelin 3. kerros

Parvekkeet on lyhennetty porrashuoneissa

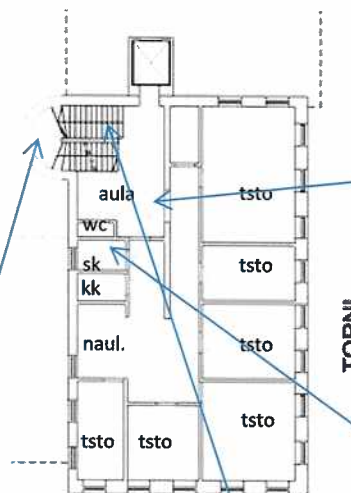
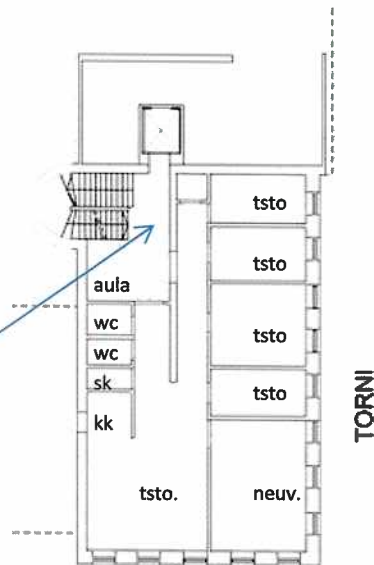
WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Tornin 4. kerros

Tornin 5. kerros

Tornin porrashuoneen
mosaiikkibetoni lattia on
hyvässä kunnossa

Tornin 4. ja 5. kerroksen muutokset toimistotiloiksi on tehty vuonna 2001

Ikkunat on vaihdettu Tornissa ja Arjanlinnassa ilmeisesti 1993-95 remontin yhteydessä

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

ARVOTUS

Wetterhoffin korttelin historialliset arvot ja ympäristöarvot

Wetterhoffin korttelin merkitys korostuu kotiteollisuutta ja käsityötä edistävänä keskuksena. Koko käsiteltävä korttelin osa on rakentunut vaihteittain 1860-luvulta asti. Fredrika Wetterhoff oli perustamassa vuonna 1885 Suomen ensimmäistä Työkoulu-nimikkeellä alkanutta kotiteollisuusoppilaitosta. Tilat sijaitsivat aluksi Hämeenlinnan lastenkodin yhteydessä, mutta jo vuonna 1890 Työkoulu muutti nykyiselle paikalleen Palokunnankadun varteen. Vuonna 1893 rakennus siirtyi kokonaan Fredrika Wetterhoffille ja rakennus korjattiin vastaamaan opetuksen tarpeita kutomosalineen ja myymälöineen. Wetterhoffin vanavedessä perustettiin muuallekin Suomeen työkouluja, joissa opettajina toimivat aluksi Wetterhoffissa oppinsa saaneet opettajat. 1930-luvulla Suomessa astui voimaan laki Kotiteollisuusopistoista. Lain mukana Wetterhoffistakin tuli yksi Suomen monista kotiteollisuusopistoista. Myöhemmin oppilaitos on ollut myös kotitalousopettajaopisto sekä käsi- ja taideteollisuusopisto, joka sai uutta tilaa vielä vuonna 1992-93 Wetteri-rakennuksen muodossa. Wetterhoffin korttelin tarina opetuspaikkana päättyi vuonna 2008 Hämeen ammattikorkeakoulun osana. (1)

Wetterhoffin talo, Arjanlinna ja Torni kuuluvat edelleen selkeänä osana Hämeenlinnan historiallisesti arvokkaaseen kaupunkikuvaan. Sisäpihalla olevat Majjala sekä sen taakse sijoittuva Värjäämö sen sijaan eivät näy katutilaan. Niiden merkitys kaupunkikuvaan on heikko.

Wetterhoffin korttelin rakennushistorialliset arvot

Kaikki korttelinosan rakennukset ovat melko tyypillisiä rakennusajankohtaansa tyyllisesti kuuluvia rakennuksia ja ne on pääosin suunniteltu opetuskäyttöön tai niiden aputiloiksi. Rakennukset muodostavat kokonaisuuden, jossa näkyy selkeästi arkkitehtonisten tyylien vaihtuminen eri aikakausina.

(1) Lähde: Eila Anttila

KAIKKI ALKOI TYÖKOULUSTA – Wetterhoffilaisen koulutuksen 125 vuotta Wetterhoffin historiikki

Wetterhoffin talo (ent. Fredrika-talo) rakennushistorialliset arvot

Wetterhoffin talo edustaa 1800-luvun loppupuolen uusrenessanssia. Rakennuksen korotuksessa v. 1929 jatkettiin samaa tyyliä julkisivun kipsikoristeineen. Nykyisin rakennuksen katujulkisivussa on tiilimuurauksen päällä slammaus, joka on poistettu kokonaan sisäpihan puoleisilta osilta. Kadunpuoleinen slammaus on yksivärinen ja hieman poikkeava vaaleanpunainen. Aikaisempi slammaus on ollut keltainen, jota on säilynyt mm. sisäpihan ikkunasmykkeissä. Koristeosilla ei ole värieroa alkuperäiseen tapaan.

Arjanlinnan rakennushistorialliset arvot

Koulu- ja asuntolarakennus Arjanlinna valmistui vuonna 1933 ja edustaa vielä 1920-luvun klassismia. Rapatut sileät julkisivut ja pinnassa olevat ikkunat sekä räystään alapuoliset kipsiornamentit ovat tyypillisiä tyyliuunnan tunnusmerkkejä. Rakennuksen huonejako kerroksissa on säilynyt pääosin ennallaan.

Tornin rakennushistorialliset arvot

Torni rakennettiin vuonna 1937 vain muutaman vuoden päästä Arjanlinnan valmistumisesta, mutta tyyliuunta oli jo muuttunut. Funktionalismia edustava rakennus sisältää tyypillisiä tyyliin liittyviä arkkitehtonisia aiheita; Yksinkertainen valkoinen laatikkomuotoinen massa, liiketilan uloke suurine lasipintoineen, suora räystäs, rapattu sileä julkisivu, puolipyöreä ulkoneva porrastila suurilla ikkunoilla, askelmat ovat mosaiikkibetonina, suuret lasiovet ja teräsikkunat porrashuoneessa. Pääjulkisivussa on paikallaan myös tyyliin liittyvä lipputanko.

Majjalan rakennushistorialliset arvot

Majjalan rakennus vuodelta 1962 edustaa aikakauden tyypillistä opetusrakennusta. Rakennuksessa on betonirunko ja julkisivussa vaalea kalkkihiekkatiilimuuraus tummalla saumauksella sekä nauhaikkunat. Rakennus on ollut välillä tyhjillään.

WETTERHOFF-KORTTELI HÄMEENLINNA

Värjäämön historialliset arvot ja ympäristöarvot

Vanhin tunnettu värjäämö perustettiin Turkuun vuonna 1731 ja Helsingin Vanhankaupungin alueelle perustettiin vuonna 1744 värjäämö, jossa mm. paikallinen aseväki sai värjyttää paraatiasusteet sinisiksi.

Hämeenlinnassa vuonna 1793 sai Matts Ahlberg ensimmäisenä värjärioikeudet. Varsinaisia värjäämörakennuksia Hämeenlinnassa on ollut mm. puurakenteinen Lindin värjäämö vuodelta 1852 nykyisen Arvi Kariston kadun varrella rannassa. Se rakennettiin palaneen Nystedin värjäämön tilalle, hieman etelämmäksi. (2)

Wetterhoffin värjäämörakennuksella on ollut lähinnä toiminnallinen merkitys Wetterhoffin pihapiirissä. Rakennus sijaitsi itsenäisenä aikoinaan tontille ulottuneen järven rannalla, mutta aikain saatossa rakennus on jäänyt 1967 rakennetun Maijalan sekä viereisen asunto-osakeyhtiön autokellarin seinän välille puristuksiin. Toinen pääty on kokonaan kiinni Maijalassa. Rakennuksen merkitys pihapiirille on vähäinen, sillä se sijaitsee Maijala-rakennuksen takana. Rakennus ei näy myöskään kadulle merkittävästi.

Toiminnan loputtua rakennuksen käyttö muuhun tarkoitukseen on haastavaa. Värjäämötoiminnassa käytetyt myrkyt ovat ilmeisesti imeytyneet lattiarakenteisiin ja ympäröivään maaperään (selviää määperätutkimuksessa), jotka tulisi tällöin poistaa ja uudistaa. Kylmä ulkoseinä rakenne sekä lattioiden tasoerot maantasokerroksessa vähentävät lisäksi rakennuksen jatkokäyttömahdollisuuksia.

Värjäämön rakennushistorialliset arvot

Rakennus rakennettiin vuonna 1927. Wetterhoffin värjäämörakennus on toiminut kotiteollisuusvärjäämönä koko olemassa olonsa ajan. Arkkitehtoniselta tyyliltään värjäämö edustaa 1920-luvun klassismia. Julkisivu on varhaisimpia kokonaan paikallavalettuja betonijulkisivuja. Julkisivussa on näkyvissä lautamuotin kuviointi. Kokonaan betoninen julkisivurakenne on ollut kestävä ratkaisu rakennuksessa, jossa on poikkeuksellisen korkea lämpötila ja kosteus. Välipohjassa osittain käytetty alapuolisilla palkeilla tuettu betonivälipohja on puolestaan ajankohdalle tyypillinen rakenne. Osa alapohjasta on tehty rossipohjana. Samoin osa välipohjasta on tehty puurakenteisena puupalkkien varaan.

Pohjaratkaisultaan on tyypiltään paritupa, jossa eteistila on keskeisesti. Toisessa päässä on värjäyshuone ja toisessa kuivaushuone. 2. kerroksessa on myös tiloja jotka ovat varastona.

Kotiteollisuus värjäämönä toimineessa rakennuksessa on keskeisessä roolissa värjäämöhuone, jonka kalustus ja varustus on uusittu tekniikan kehittyessä. Korkeaa lämpötilaa ja kosteutta aiheuttavat rst- keittoastiat sekä niiden alla oleva syvennetty lattia viemäreineen sekä höyryputket on uusittu viimeksi vuonna 2002.

Korttelissa on myös toinen saman aikakauden rakennus, Arjanlinna (1933), joka on arkkitehtoniselta tyyliltään myös klassismia.

(2)Lähde: Hämeenlinna - Tavastehus. Arx Tavastica 8. Hämeenlinna 1989.
Kahila, Esa, Hämeenlinna käsityön historiaa. Teoksessa Hämeenlinna, luontoa ja elämää I. Hämeenlinna 1938.
Koskimies, Y. S., Hämeenlinnan kaupungin historia IV 1875-1944. Hämeenlinna 1966.